

SPREMNOST JAVNIH POLITIKA ZA E- UKLJUČIVOST POPULACIJE 54+ NA PRIMJERU VARAŽDINSKE ŽUPANIJE

Dr. sc. Robertina Zdjelar

Mentorica: Izv. prof. dr. sc. Nikolina Žajdela Hrustek

Fakultet organizacije i informatike Varaždin, Sveučilište u Zagrebu

Zagreb, 19. 5. 2023.

Sadržaj

- Demografska kretanja i njihov utjecaj na digitalno društvo
- Specifičnosti e-Uključivosti populacije 54+
- Održivi razvoj i javne politike
- Metodologija istraživanja
- Rezultati istraživanja mjerenja spremnosti javnih politika za e-Uključivost populacije 54+

Demografska kretanja i njihov utjecaj na digitalno društvo

Populacija prema dobnim grupama – Svijet, u tisućama

Dob	Godina				Indeks 2050 / 2019
	1950	2019	2030	2050	
Ukupno	2.536.431	7.713.467	8.548.487	9.735.035	126,2
0-14	869.609	1.975.280	2.019.462	2.055.659	104,1
15-59	1.464.665	4.719.925	5.121.788	5.599.736	118,6
60-64	73.448	315.329	409.748	530.787	168,3
65-69	55.143	260.475	340.038	447.800	171,9
70-74	37.383	179.308	261.881	367.975	205,2
75-79	21.902	120.047	194.427	306.711	255,5
80+	14.281	143.103	201.143	426.367	297,9
80-84	9.627	80.377	113.822	221.727	275,9
85-89	3.475	41.160	55.810	127.935	310,8
90-94	947	16.593	23.737	55.852	336,6
95-99	198	4.439	6.602	17.659	397,8
100+	34	533	1.173	3.195	599,4

Izvor: UN, Profiles of Ageing 2019, <https://population.un.org/wpp/Download/Standard/Population/>, pristupljeno 28. 08.2020.

Postotak ispitanika u dobi od 55 do 74 godine, **koji nikada nisu koristili Internet**, u 2019. godini (Europska Unija, 28 zemalja)

% Ispitanika 54+ u 2019. godini	% zemalja
do 10%	21,43
11 - 20%	14,28
21-30%	17,86
31-40%	28,57
41 i više %	17,86
UKUPNO	100

do 10% Danska, Nizozemska, Švedska, Finska, Luksemburg, Ujedinjeno Kraljevstvo

11-20% Njemačka, Belgija, Francuska, Estonija

21-30% Španjolska, Irska, Češka, Austrija, Latvija

31-40% Slovačka, Slovenija, Italija, Litva, Mađarska, Malta, Cipar, Poljska, Rumunjska

41% i više **Hrvatska**, Portugal, Grčka, Bugarska

Populacija 54+ i umirovljenici u RH u 2022. godini

- **35%** stanovnika nikad nije koristilo Internet (EU prosjek je 17%, a max = 40%)
- **39%** populacije 54+ koristi Internet za potrebe zdravstva (EU prosjek je 43%, a max=72% Nizozemska)
- **45%** populacije 54+ nema digitalne vještine (2021. godina) (EU prosjek je 24%, a min= 2% Norveška, Island, Irska, Danska)
- **35%** umirovljenika koristi Internet za potrebe zdravstva (EU prosjek je 39%, a max=69% Finska)

Izvor: EUROSTAT, e-society

Specifičnosti populacije 54+

- biološke, psihološke, sociološke, ekonomske
- troškovi pristupa Internetu, troškovi opreme, sadržaj nije koristan, nema interesa, privatnost i sigurnost, nedostatak vještina, širokopojasni pristup nije dostupan, pristup nije poželjan (štetni sadržaji i sl)).
- nisu pohađali tečajeve: dovoljno razvijene digitalne vještine; rijetko koriste računalo; nemaju vremena; tečajevi su im trošak; nema adekvatne ponude tečajeva; tečajevi su prekomplikirani; ostalo...

Održivi razvoj i javne politike

- Politika održivog razvoja sadrži smjernice za rješavanje društvenih problema današnjice za razdoblje do 2030. godine (United Nations, 2015a) → Agenda o održivom razvoju 2030. sadrži plan aktivnosti usmjerenih na stanovništvo (kvaliteta života, prevencija rizika od siromaštva)

Javne politike i e-Uključivost

- Pod javnim politikama podrazumijevaju se: strateški višegodišnji dokumenti; akcijski planovi; izvješća nadležnih tijela o provedbi; proračunski planski dokumenti; proračunski godišnji izvještajni dokumenti (izvori podataka za kompozitni indeks)

Rezultati kvalitativne analize (QCA) 5 najboljih zemalja Europe (Švedska, Danska, Nizozemska, Finska i UK)

- Donošenje razvojnih planskih dokumenata, izvješća o provedbi planova vezanih uz razvoj digitalne pismenosti s ciljem podizanja e-Uključivosti
- Podizanje svijesti svih dionika o potrebi e-Uključenosti
- Izgradnja tehničkih preduvjeta - širokopojasnog Interneta, dostupnost IKT
- Omogućavanje pristupa – dostupnost opreme
- Stavljanje javne infrastrukture (škole i nastavno osoblje) na raspolaganje društvu kako bi se podigla razina e-Uključivosti svih populacijskih skupina
- Razvoj e-usluga i njihova dostupnost na cijelom geografskom području (urbano i ruralno)
- Promocija e-usluga i tehnička pomoć s ciljem poticanja na e-Uključivost radi poboljšanja kvalitete života

Mjerenje spremnosti i provođenje javnih politika za e-Uključivost populacije 54+

- Kompozitni indeks od 4 indikatora (pristup, korištenje, osnaživanje, utjecaj na kvalitetu života) s podindikatorima
- Indikatori su bazirani na Općem teoretskom konceptualnom modelu e-Uključivosti (Žajdela Hrustek, Doktorska disertacija, 2015); a podindikatori kojima se opisuju i mjere indikatora su povezani s rezultatima QCA analize javnih politika zemalja EU s visokom stopom e-Uključivosti populacije 54+
- Uzorak:
  - Analizirani su dokumenti 8 hrvatskih županija za izračun kompozitnog indeksa: Zagrebačka, Koprivničko-križevačka, Krapinsko zagorska, Varaždinska, Bjelovarsko-bilogorska, Međimurska, Virovitičko-podravska, Istarska županija
  - Analizirani dokumenti su iz razdoblja 2016.-2020. godine

Rezultati istraživanja – KI za 2020. godinu

Županija	INDIKATORI					UKUPNO	Rang županije
	KM0	KM1 PRISTUP	KM2 KORIŠTENJE	KM3 OSNAŽIVANJE	KM4 UTJECAJ NA Q ŽIVOTA		
Zagrebačka	1,4	1,9	2,7	1	1,5	8,5	1
Istarska	1	1,9	2,7	1,7	0,5	7,8	2
Krapinsko-zagorska	1,4	1,9	2,3	1,9	0	7,5	3
Virovitičko-podravska	1	1,9	2,3	1,2	0,7	7,1	4
Međimurska	1	1,9	2	1,2	0	6,1	5
Koprivničko-križevačka	1	1,7	2	1,2	0	5,9	6
Bjelovarsko-bilogorska	1	1,3	2	1,2	0	5,5	7
Varaždinska županija	1	1,5	2	0	0	4,5	8
Ukupno	8,8	14	18	9,4	2,7	52,9	
Max po jedinici	2	6	5	3	3	19	

KI za 2020. godinu (neponderirano)

Županija	INDIKATORI					UKUPNO	Rang županije
	KM0	KM1 PRISTUP	KM2 KORIŠTENJE	KM3 OSNAŽIVANJE	KM4 UTJECAJ NA Q ŽIVOTA		
Varaždinska županija	1,0	1,5	2,0	0,0	0,0	4,5	8
Max po jedinici	2	6	5	3	3	19	

KM0 – usvojen je opći strateški dokument, koji nije dostupan na početnoj stranici i ne sadrži temu e-uključivosti ranjivih populacijskih skupina

KM1 – dostupnost Internet je predviđena planskim dokumentima, čak i brzog Interneta, no dostupnost je osigurana u praksi najvećim dijelom u području od komercijalnog interesa;

- priuštivost opreme nije predviđena niti u planskom dokumentu niti je bilo financijske potpore za povećanje priuštivosti opreme za internet

KM2 – pitanje razvoja digitalnih vještina nije razrađeno u općem strateškom dokumentu (niti za zaposlenike niti za građane); planovi stručnog usavršavanja se donose, ali nije posebno naglašena ranjivo populacijska skupina

KM3 – za osnaživanje korisnika i poticanje e-uključivosti neophodno je riješiti digitalnu pristupačnost (izjava objavljena 1.1.2021 izvan razdoblja promatranja)

KM4 – nisu predviđene niti provedene promotivne mjere za promociju digitalnog društva i e-Uključivosti

Preporuke mjera za unapređenje e-uključivosti

- ▶ od strane ustanova/poduzeća
  - ▶ formiranje timova koji promoviraju e-uključivost s ciljem poboljšanja kvalitete života
  - ▶ potpora u materijalnom, tehničkom i motivacijskom smislu
  - ▶ uvrstiti ciljeve u planove i pratiti ostvarenje
- ▶ od strane osnivača/vlasnika
  - ▶ osiguranje resursa za djelovanje formiranih timova i promocija e-uključivosti kroz javne politike
  - ▶ povezivanje s drugim dionicima u cilju postizanja sinergijskog učinka na podizanje e-uključivosti
  - ▶ stavljanje javne digitalne infrastrukture (škole, knjižnice) na raspolaganje za povećanje dostupnosti e-javnih usluga i povećanje digitalnih vještina ranjivih populacijskih skupina
  - ▶ strateško planiranje, operativno provođenje mjera za poboljšanje e-uključivosti

Teme za promišljanje

- ▶ Ako udio populacije 54+ u ukupnoj populaciji raste (projekcije UN) i ako se tehnologija ubrzano razvija (kontinuirano) postoji prijetnja da je sve više stanovnika izloženo digitalnom jazu
- ▶ Primjena umjetne inteligencije u praksi očekivano može prouzročiti novi val digitalnog jaza, koji nije nužno u kategoriji generacijskog digitalnog jaza
- ▶ Ulaganje u digitalnu transformaciju poduzeća, digitalizaciju javnih usluga, neće ostvariti očekivani učinak ako razvoj korisničkih kompetencija nije u skladu s tehnološkim razvojem
- ▶ Rizici kojima se izlažu investitori u digitalnu transformaciju:
  - ▶ Zbog osiguranja jednake dostupnosti usluga svim građanima prisiljeni su zadržati postojeću infrastrukturu (banke šalteri, zdravstvo administracija za naručivanje i kontakt s pacijentima za aktivnosti prije i nakon zdravstvene usluge; aerodromi i dalje moraju imati šaltere za check in; javne ustanove šalterske službe ...) – postoji dvostruki trošak (stari način i novi način)
  - ▶ Poslovni procesi i dalje nisu automatizirani do razine očekivanoga ukoliko u populaciji postoje skupine koje nisu prihvatile novi poslovni model

Hvala na pažnji!